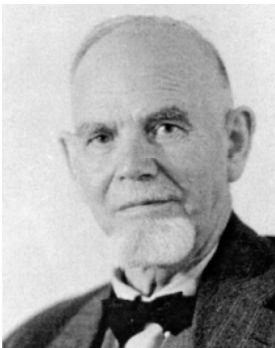

Aunings første kæmner

REDIGERET AF WALLIN FEDER

Soren Marius Nielsen

Bodil Kathrine Nielsen

I tiden før den store socialreform i 1933, var det således i de mange små landkommuner, at det var de folkevalgte sognerådsmedlemmer som selv klarede de administrative ting. Man delte opgaverne med bl.a. folkeregisteret, regnskabet og anden administration imellem sig, alt efter evner, lyst og interesse for tingene.

Sådan så situationen også ud i Fausing-Auning kommune, men i 1936 er opgaverne nok blevet for store og indviklede, for da søgte og antog man kommunens første kæmner.

Hans navn var Marius Nielsen, født i 1892, altså 42 år, da han ankom til byen med sin jævnaldrende kone Bodil. Parret var blevet gift i 1913 og havde fået 9 børn, 5 drenge og 4 piger.

2 af Bodil og Marius' børnebørn udgav i december 2002 en meget flot slægtsbog, som tager udgangspunkt i de to mennesker, Bodil og Marius Nielsen, og det er ud fra beskrivelserne i denne bog, vi har fået lov til at tegne et billede af byens første kæmner og hans familie samt tiden i Auning i den årrække han virkede i byen.

Slægtstavle over Marius og Bodil

Arne	1914-1986	gm. Rigmor 1919
Karen	1916-1976	gm. Ejvind 1920-1980
Ejner	1918	gm. Ellen 1919-2002
Otto	1920-1999	gm. Gerda 1924-1965 Ruth 1933
Søren Marius 1892-1964 gm.	Viggo	1922 gm. Edith 1923
Bodil Kathrine 1892-1947	Asta	1925 gm. Verner 1918-1986
	Agnethe	1927 gm. Jacob 1920-1999
	Magda	1929 gm. Svend 1926-1985
	Bent	1933 gm. Margit 1936-1997

Først lidt baggrund

Efter deres bryllup overtog de faderens lille sted i Ollerup på Sjælland. Der hørte kun 3 tdr. land jord til ejendommen, men da faderen praktiserede som dyrlæge kunne han leve af det. Det kunne Marius ikke, så han tog arbejde ved siden af. I 1922 brændte ejendommen ned, og i forbindelse med opbygningen søgte Marius om tillægsgjord således, at der kunne blive et husmandssted ud af det. Da Marius havde fået tillægsgjorden, kom han i sognerådet valgt for de radikale. Kort efter blev han skatteopkræver - et lønnet job, og det blev begyndelsen på hans kommunale karriere.

Han kørte rundt på cykel i hele kommunen, cyklen blev kaldt "skatteraceren". Det var især vanskeligt at få pengene ud af de velhavende bønder - sommetider var han nødt til at køre flere gange. Protokollen var med i en stor lædertaske.

I 1924 blev han folkeregisterfører. Det blev børnene sat til at passe - efterhånden som Marius fik andre opgaver. Han lavede regnskabet, fordi sognerådsformanden ikke kunne finde ud af det. Han sørgede for sognerådssagerne, økonomien og for at aflægge regnskab, og således nåede han lidt efter lidt langt i sin kommunale uddannelse.

Marius havde travlt med det kommunale, så reelt var det Bodil og børnene, der passede landbruget, Marius var kun med, når der skulle sås eller luges roer. Besætningen bestod af 4-5 malkekøer, 2 heste og nogle svin. Desuden et par hundrede høns. Der blev slagtet en hanekylling, når familien manglede mad. De dyrkede mange grønsager, og havde næsten al føden selv, der blev ikke købt noget, og der fandtes da heller ikke penge i større omfang.

Marius var noget af et opfindertalent og interesserede sig meget for elektronik, han ville have været elektriker, men det ville faderen ikke gå med til, det var ikke noget fag den gang. Marius læste alt, hvad han kunne få fat i af bøger. Han byggede en vindmølle, som skulle forsyne stedet med el. Den blev lavet af gamle telefonmaster, forstærket med jernstænger. Vingerne var klippet af gamle tjæretønder, som Marius tiggede fra vejarbejdet, hvor de var begyndt at asfaltere. Vingerne kunne drejes op/mod vinden nedefra. Der kom en generator på. Gamle akkumulatører fra lastbiler satte Marius sammen, og på den måde havde de strøm, også når møllen ikke kunne køre.

Det var en lettelse for Bodil at få elektricitet i huset, også fordi hun nu slap for at ordne alle petroleumlampene.

Meget blev mekaniseret tidligt på grund Marius' opfindergen. Allerede omkring 32-33 købte han en Ford T årgang 1926 på auktion for 40 kroner. Den var ikke indregistreret. Den stod en hel måned, hvor de ikke kunne starte den. Marius skilte den selv ad og fik ordnet den, og så kunne den starte. Forden blev brugt til at trække både tærskværket og en rundsav. Det lod sig gøre, ved at de hævede det ene baghjul med en donkraft, så stod det andet hjul stille, og man havde et træk hjul til en remskive. Bilen blev også brugt til at trække kultivator og lign. i marken, og der kunne sættes lad på, så de kunne køre møg ud.

Bønderne omkring måbede, da de så denne "traktor". Den måtte ikke køre på vejene, det var for dyrt at få den indregistreret. Men man kunne låne prøveplader for 4 kroner pr. døgn, så når de skulle ud at køre, bildte de politiet ind, at en køber ville se på bilen.

Marius kunne tjene lidt på nogle af sine opfindelser, men det meste var nu for hans fornøjelses skyld. Han byggede mange radioer, først krystalapparater, senere til elnettet.

Måske kunne Marius havde drevet det vidt som fabrikant, for omkring samtidig med at Fonas stifter begyndte en egentlig produktion af radioapparater, fik Marius snedkeren i Ottestrup, til at lave kabinetter, som Marius samlede med spole og lampe ovenpå - og stik til hovedtelefoner. Disse apparater solgte han en del af. Han lavede også små elmotorer, og begyndte på en tre hjulet cykel drevet af el, men den blev ikke færdig, før de rejste til Auning. Måske var det flytningen til Auning, der satte en stopper for hans interesse, ihvertfald hørte det op på det tidspunkt.

Nu var familien så kommet til Auning. De første år boede familien i en lejlighed på første sal af hotellet, kontoret blev indrettet undermeden. Alt lejet af sognerådet til brug for byens første kommunekontor. Med til Auning flyttede Viggo, Asta, Agnethe, Magda og Bent, så der har været læs på i den forholdsvis lille lejlighed.

Nu lader vi så familien fortælle

Asta der var 11 år da de flyttede, fortæller at det for hende var en lykke at komme til Auning. Her fik hun en meget bedre undervisning af lærer H.P. Nielsen, end hun havde fået i Ollerup.

Også på anden vis var det en fordel. Selvom jeg ikke dengang havde begreb om at definere det, så mærkede jeg tydeligt, at vi var kravlet højere op på den sociale rangstige. Der var markant forskel på at være "husmandstøs" og på at være "kammerens datter". Jeg ville så gerne have været i realskole og havde også fået overtalt far, men mor sagde nej. Hvis jeg skulle, skulle de yngre søskende jo også og det fandt mor, at der ikke var råd til. Der var nemlig ingen realskole i Auning. Vi skulle til de private realskoler i enten Allingåbro eller Ryomgård. Her skulle der betales skolepenge, dertil togkort og mor hævdede, at der skulle mere og finere tøj til. Så det forblev nej.

I vinteren 1938/39 gik jeg til præst i Fausing. Vi cyklede, men det blev en meget streng vinter og ofte måtte vi gå. Så vi var meget forkomne efter disse ture. Jeg blev også konfirmeret i Fausing kirke. Konfirmationerne var dengang om efteråret i Auning kirke og om foråret i Fausing kirke.

Herefter var jeg 3 år i huset hos læge Mehlsen. Det var lærerige år.

Fra min tidligste ungdom kan jeg huske, at der altid var nogle af de ældre søskende hjemme i julen og påsken. Far havde derfor i flere år til 2. juledag og 2. påskedag en stående reservation af hele 4. række i biografen (12 pladser, de bedste i hele biografen). Der var aldrig problemer med at få dem fyldt op.

Efter pladser i huset forskellige steder i landet, samt et ophold på Uldum højskole, opfordrede far mig til at komme i lære hjemme på kontoret. Det takkede jeg ja til. Mor var på det tidspunkt blevet syg. I starten vidste vi ikke at hun havde kræft og hvor alvorligt det var. Hun lå ofte på centralsygehuset i Randers og senere også på radiumstationen i Århus.

Bodil og Marius fejrer solbryllup i Auning i 1938, her med alle 9 børn: Bagest: Ejner, Agnethe, Arne, Viggo. Foran: Karen, Bent, Bodil, Marius, Magda, Otto, Asta

Far forærede mig i foråret 1946 kørekort (det kostede inkl. køretimer 100 kroner). Det var for, at jeg så kunne køre ud og besøge mor, så far ikke behøvede at køre hver gang, men også for at jeg kunne køre til Fausing og holde kontordag den ene gang omkring den 1. i måneden, hvor vi skulle udbetale aldersrente (det hed folkepensionen dengang).

Psykisk havde far det meget dårligt under mors sygdom og det var ikke altid han kom på kontoret. Men jeg var efterhånden kommet godt ind i arbejdet, så det gik alligevel. Almindeligvis havde far og jeg et meget fint samarbejde.

Mor ønskede at dø hjemme. Hendes sidste tid blev meget svær og smertefyldt. Det påvirkede naturligvis os alle, så det var en nåde, da hun fik lov at lukke sine øjne. Bodil døde den 7. september 1947.

I lighed med flere af de andre søskende kom Viggo også i lære hjemme på kontoret.

Han fortæller at det var noget af et kulturchok at flytte til Auning, selvom det var rart at slippe for nogle af de tunge pligter. Pludselig havde familien hverken jord eller dyr. Viggo gik meget til sport - for dog at foretage sig noget. Han gik til præst hos pastor Bielefeldt i Fausing. Han mente, de havde lært salmevers nok i skolen, så hos ham skulle de kun kunne: "Sorrig og glæde de vandre til hobe". Præsten lavede ture for konfirmanderne til Randers fjord, de cyklede derop, og så havde han arrangeret med færgen, at de, der kunne, skulle svømme ved siden

af. Det kunne Viggo! Året efter konfirmationen arrangerede præsten sammenkomster, dér lærte Viggo bl.a. at ryge på hans lange pipe, og de fik læst historier op.

Efter at Viggo var kommet i lære i 1936, fik han kommunen til at betale for undervisningen på handelsskolen i Allingåbro, men måtte selv betale bøgerne, det klarede han ved bl.a. at renskrive sange.

Marius havde medhjælperere på kontoret, og lidt efter lidt kom de store børn hjem og var med i arbejdet. Marius selv trak sig delvist og lod de andre passe ekspeditionen, når folk kom og betalte skat o.s.v.

Der var skiftevis to sognerådsformænd, N. Rafn og S.K. Andersen. Marius var noget på kant med Rafn, som var en hidsig og opfarende rad, den anden gik det bedre med, han var mere besindig.

Som nævnt boede familien de første år i en lejlighed på kroen. Meget plads har der nok ikke været, men det blev der mere af da de flyttede ind i Kirkegade 8, som sognerådet købte i 1940. i den ene fløj af huset var der mødelokale og kontor - og toiletter med træk og slip! Marius fik engang låst sig inde på det ene, og han skældte og smældte, selvom ingen jo kunne gøre for det. Bodil grinede bare ad ham, og det hjalp bestemt ikke på situationen.

Levestandarden var blevet lidt højere - og plads havde de nu også. Nu var der råd til at holde børnefødselsdag for pigerne i klassen. De fik boller og lagkage og varm chocolate og små frikadeller inden de skulle hjem.

Magda fortæller at hun ikke kan huske at de fik oksekød, før de flyttede til Auning. Hvis der var en fedekalv, blev den solgt. Nu blev der mere luksus, hver søndag blev der lavet hakkebøffer af et pund oksefars. Én lille bøf til hver - og to til Marius.

Al madlavning og bagning foregik naturligvis på brændekomfur, og Bodil bagte nogle kæmpestore franskbrød. Nu skulle hun desuden også sørge for bagværk til sognerådsmøderne, og der skulle meget til. Boller, kringle, lagkage - og tit også de fineste medaljer - blev fremstillet i køkkenet.

Fiskemanden kom sommetider med en ordentlig spand sild, som Bodil selv solgte. Selvom der efterhånden ikke var så mange hjemme mere, skulle der meget til - især til højtidene, hvor de voksne børn kom hjem fra nær og fjern.

De havde kun en lille køkkenhave, men den blev udnyttet til det yderste. Grønsagerne stod så tæt, at der ikke var plads til gange mellem rækkerne. Børnene måtte passe lugearbejdet. De havde overtaget en flok høns fra de forrige ejere, så de havde selv æg. Marius byggede drivhus og gik meget op i at dyrke tomater, agurker og de flotteste blomkålshoveder. Der var også frugttræer, bl.a. en espalieret Reine Claude med de lækreste grønne blomster. Op af huset voksede der vindruer, pærer og æbler.

Bodil syltede både frugterne, de grønne tomater, græskar og agurker.

Til jul blev der bagt masser af småkager: brune kager, vanillekranse, klejner (som Marius satte stor pris på) og pebernødder, som de spillede "effen og ueffen" med.

Fra Ollerup husker Magda, at Marius pyntede juletræet i den nye stue, og mens han tændte lys og stjernekastere, blev børnene stillet op på en række ude i gangen - den mindste forrest. Så kunne man stjæle sig til et kig gennem nøglehullet inden det store øjeblik, hvor døren blev åbnet.

I Auning blev der lavet marcipankonfekt - og det var et højdepunkt alle deltog i. Hos købmanden fik de varemærke juleposer i december, de blev omhyggeligt gemt og brugt til godteposer - de fik én hver juleaften med konfekt, en appelsin, et æble, pebernødder og måske lidt købechokolade. Det var naturligvis talt op, så der var lige meget i hver pose.

Gaverne var meget tit tøj, som Karen havde syet. Nyt tøj var en sjældenhed i Ollerup - de arvede fra familien, og alt blev lappet og syet om, indtil det ikke kunne hænge sammen mere. Bodil strikkede lange uldne strømper til alle mand, og noget af det første pigerne lærte, var at stoppe strømper.

Bodil reparerede - men syede ikke selv nyt tøj. Det kunne ske, at der blev købt stof - og så fik de en sykone til at sy kjoler. Da de skulle flytte til Auning i 1936, fik Asta og Agnethe syet blomstrede kjoler - med flæser på kraven, hvorimod Karen købte en ny til Magda. Den kostede 9,85! De fik alle nye lærredssandaler, og Karen klippede deres lange fletninger af, nu hvor de skulle bo i byen, skulle de ikke ligne små bondepiger mere.

Badeværelse kom der først, da der blev installeret centralvarme i huset - og da var Bodil syg og nåede ikke at få glæde af det.

Den daglige hygiejne foregik ved køkkenvasken, så det blev kun nødtørftigt - og ellers kom de i bad, når der blev vasket storvask, og der alligevel var tændt op under gruekedlen. Alt tøj blev kogt der - og bagefter skyllet i iskoldt vand! De brugte brun sæbe, soda og stangsæbe - som de rev til spåner på rivejernet.

Magda husker sin mor som mild, rolig og måske lidt fjern. Hun var ikke den, der talte ret meget, og hun brød sig ikke om at gå ud, derfor var det altid børnene, der blev sendt i forretninger.

Der var ikke den store hjertelighed i hjemmet, man rørte ikke sådan ved hinanden - men der var til gengæld meget humor, og de var altid gode til at more sig sammen.

I 1940 kom den tyske besættelse, og så ændrede livet sig for alle i Danmark. Sukker, smør og mange andre madvarer kunne kun fås med rationeringsmærker. Også kød var der mangel på, og de fik selleribøf, rødbedebøf og tomatbøf med

bløde løg og kartofler til, og brødene blev bagt med sigtemel og bygmel - som mildest talt ikke hævede ret godt. Konfekt til jul blev lavet af ristet bog iblandet flormelis og mandelessens eller af kartofler. Tøj var der ikke meget af, så alt måtte lappes og stoppes og syes om.

Den yngste, Bent fortæller: Jeg skulle begynde at gå i skole 1. april 1940. 9. april skulle jeg også i skole, men blev sendt hjem med det samme. Jeg var ikke så glad for alle de sorte flyvemaskiner.

Vinter var det altid og meget koldt. Vandrørene sprang, så kontorgangen var oversvømmet og frosset til is. Vandrørene frøs i jorden, så man måtte hente vand på mejeriet - vi var så heldige at kunne få vand fra naboens brønd.

En jul under krigen fik Agnethe, Magda og jeg ski i julegave. De var lavet af en lokal snedker og havde simple læderbindinger. Fodtøj var gummistøvler, så det var noget af en kunst at løbe på dem.

Om det var samtidig, andre fik en stor kælk lavet af smeden, kan jeg ikke huske, men det var byens største kælk. Vi løb meget på ski i Porsbakkerne, hvor Tyskerne gravede tankstillinger, men vi havde ingen problemer med de tyske soldater.

På et tidspunkt tog tyskerne skolerne, missionshuset og forsamlingshuset, hvor der blev indkvarteret flygtninge og soldater.

Jeg gik i skole på savværket. Den store tømmersav stod lige udenfor, så det var ikke nemt at høre læreren, når kævlerne gik gennem saven. På kommunekonto-

Marius og Bodil saver stobbrænde under krigen.

ret arbejdede en tysk soldat med kontorarbejde for tyskerne. Alternativet var, at tyskerne havde taget kontormaskinerne. Far kunne jo snakke med denne soldat, der godt kunne tåle de nedsættende historier om Hitler.

Hos bageren arbejdede i krigens sidste tid nogle italienske krigsfanger. De stak af kort før krigens slutning og blev gemt hos nogle bønder. Kan jeg huske, eller har jeg mon fået fortalt, at disse - eller andre - fik lavet falske legitimationskort på kontoret, hvor der samtidig blev nedsat falske folkeregisterkort. Var far ikke på et tidspunkt ved at blive upopulær, fordi han holdt en tysk avis. Han holdt da op med det. Han hørte samtidig BBC på en hjemmebygget radio, der stod ved siden af hans seng. Han kunne så sammenligne de tyske og engelske oplysninger om krigens gang.

Jeg kan huske, vi vågnede en nat ved, at himmelen var helt oplyst. Far sagde det var nordlys, men næste dag viste det sig, at det var møbelfabrikken, der var sprængt i luften.

Man skulle under krigen passe godt på sin kat. Der var nogle der fangede katte og brugte skindet til beklædning.

Jeg gik i korte bukser hele året. Om vinteren med lange riflede strømper, holdt oppe af strømpebånd. Fodtøj var træsko med jernklamper, der kunne slå gnister på brostenene, og så sorte kludesko med i skole. Hjemme brugte jeg sivsko.

Den 4. maj var jeg i tørvemosen med Ejvind. Karen var også med. Da vi kom hjem om aftenen, var alle flag jo oppe, vi vidste ikke hvorfor. Købmand Juul i Østergade delte cigaretter ud til alle, han havde gemt dem til formålet.

Vi drenge badede meget i åen. Det måtte vi ikke, så vi kunne ikke tage hjem før håret var tørt. Men jeg lærte da at svømme uden at drukne.

Jeg havde nogle problemer efter flytningen til Kirkegade. Jeg var jo begyndt at gå i Søndre skole, men hørte til Nordre skole i Kirkegade. Hvorfor jeg ikke skiftede skole ved jeg ikke. Det gav anledning til, at jeg fik klø i skolen, fordi jeg boede et forkert sted, og hjemme i Kirkegade fik jeg klø, fordi jeg gik i en forkert skole. Skolen var med 7 årgange, 2 klasseværelser, 1 gymnastiksal, 1 lærerinde og en lærer, lokum i gården, kakkellov, som det tilkom dukse at hente brændsel til og fodre. Degnen H.P. Nielsen, var en brutal fyr. De, der ikke kunne følge med, fik tærsk, ikke altid bare nogle på hovedet, men også spark, når de lå på gulvet. Han blev sat fast af tyskerne under krigen og var endnu mere brutal, da han kom tilbage. Jeg har enkelte gange fået en på hovedet, også med violinbuen (for ikke at synge med).

Jeg legede meget med Jørgen hestehandler, Ove bager, Preben rejsebud m.fl. Jeg gik til præst hos pastor Bielefeldt i missionshuset, og blev konfirmeret i april 1947. Jeg kan huske 2.-dagsgilderne, hvor vi hyggede os rigtig - også med pigerne. Vi fik jo ikke noget spiritus eller andre moderne rusmidler, det var store

sager med et glas kirsebærvin, men jeg husker da, at vi alligevel havde det sjovt, når vi ud på natten fulgte hinanden hjem. Jeg holdt også 2.-dags gilde i kroens store sal. Det var en aften til kaffebord. Vi måtte ikke danse, fordi Christian X lige var død. Det var vi meget sure over. Det kan måske også have haft noget med mors sygdom at gøre.

Den 1. maj 1947 var jeg kommet i lære hos far. Jeg havde ellers aftalt med kæmneren i Gjesing at komme i lære hos ham, men det passede åbenbart ikke far, så jeg måtte tage til takke med en læreplads hjemme. Jeg ville jo ikke kunne have klarret mig udenfor hjemmet for en lærlingeløn.

Efterhånden som pigerne flyttede hjemmefra, måtte far og jeg klare os med eller uden husbestyrerinder. Det var som regel sådan, at de, far gerne ville giftes med, ikke ville ha' ham - eller omvendt. Kvaliteten af husbestyrerinderne var svingende, nogle kunne lave mad og ikke gøre rent, og andre havde det omvendt. Jeg har aldrig haft noget nært forhold til min far, men vi klarede os igennem uden at genere hinanden alt for meget.

Dynastiet

Alle kærmerens 5 sønner fik en uddannelse inden for kommunal administration, og endte alle som kollegaer til faderen. Derudover blev 2 af døtrene gift med 2 mænd som også arbejdede i samme branche.

Alt det nåede Marius at opleve inden han blev pensioneret som 65-årig i 1957. Herefter flyttede han til en ældrebolig i Buerup på Sjælland, hvor han blev nabo til sin datter Magda.

En hjerneblødning svækkede ham alvorligt, han kom til at gå dårligt og var lidt lam i den ene hånd og arm. Men han kunne snakke. Han blev ligefrem lidt mere venlig, men faldt også meget af. Arne sørgede for, at han fik en plads på Nyrup plejehjem, hvor han døde i februar 1964.

Både Bodil og Marius ligger begravet på Auning Kirkegård.

Nielsen-dynastiets yngste, den nyudnævnte kommunesekretær, Bent Nielsen, byder sine kollega-slegtninge velkommen til Alsted-Fjennesløvs kommunekontor i Fjennesløvmagle. Fra højre mod venstre: Faderen, flv. kærmer Marius Nielsen, de fire brødre, kommunesekretærerne Arne, Ejner, Otto og Viggo Nielsen, samt to svogre, overassistent Verner Christensen og kommunesekretær Svend Jensen.